

BEMI

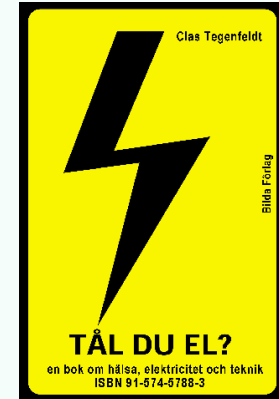
BÄTTRE ELMILJÖ

www.bemi.se

info@bemi.se

fax 013-134700

tel. 013-74000

- civilingenjör i teknisk fysik och elektroteknik
- LiTH, elautomatik, doktorand, medicinsk bildbehandling
- Grundade BEMI 1995
- Författare till ”Tål du el?”, en värdenneutral faktahandbok om el och hälsa
- forskat om elöverkänslighet, YMK i Linköping

Produkter

Bildskärm

Mätinstrument

Konsult

Utbildning

Böcker

Forskning

Utveckling

Mätteknik

Om företaget

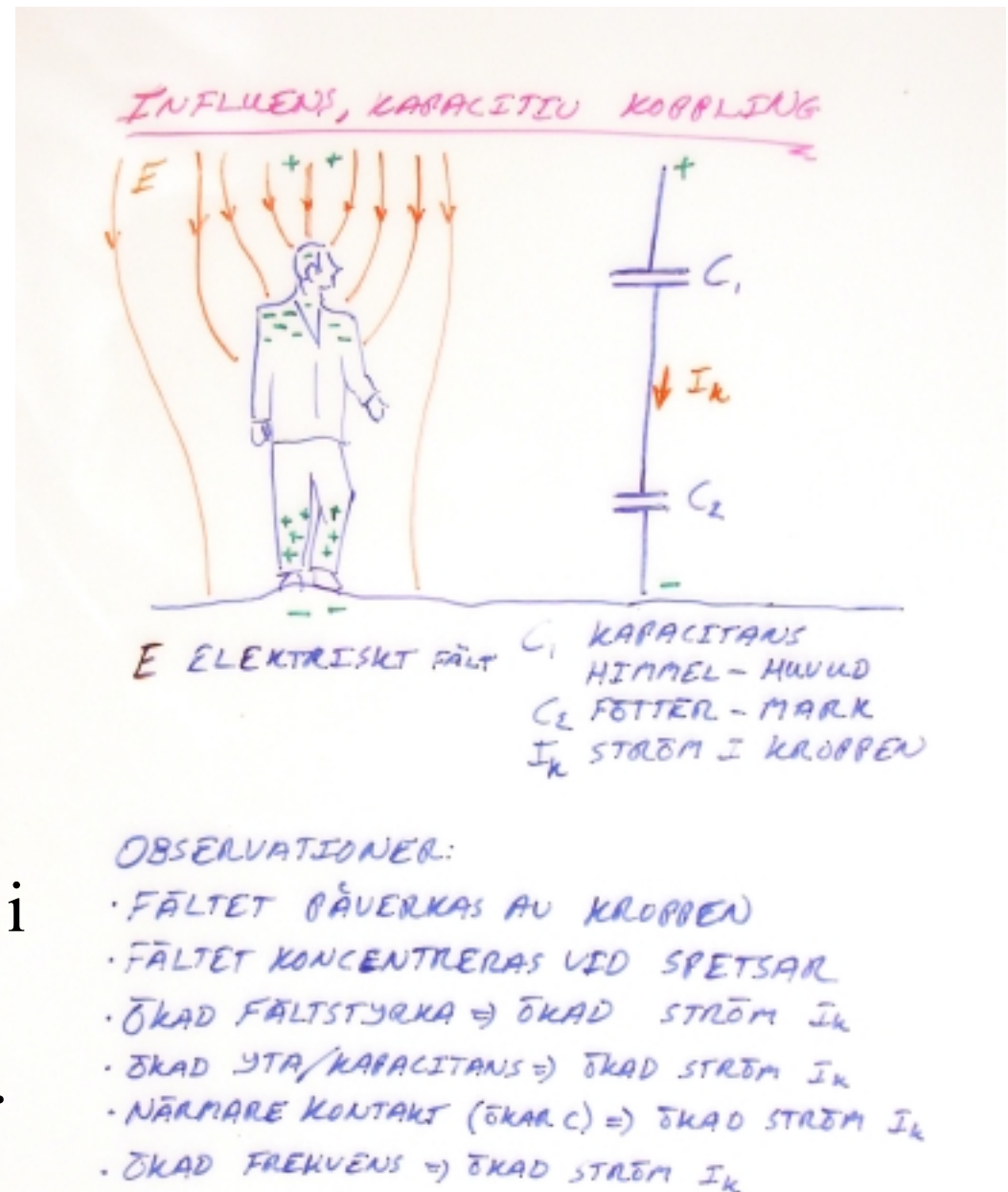
- konsultföretag som arbetar för en bättre teknisk och biologisk elmiljö
- teoretiskt kunnande
- tekniskt kunnande
- praktiskt kunnande
- mätkonsult, mätteknik
- mätinstrument, utveckling
- analys, åtgärdsförslag
- information, böcker
- bildskärmar

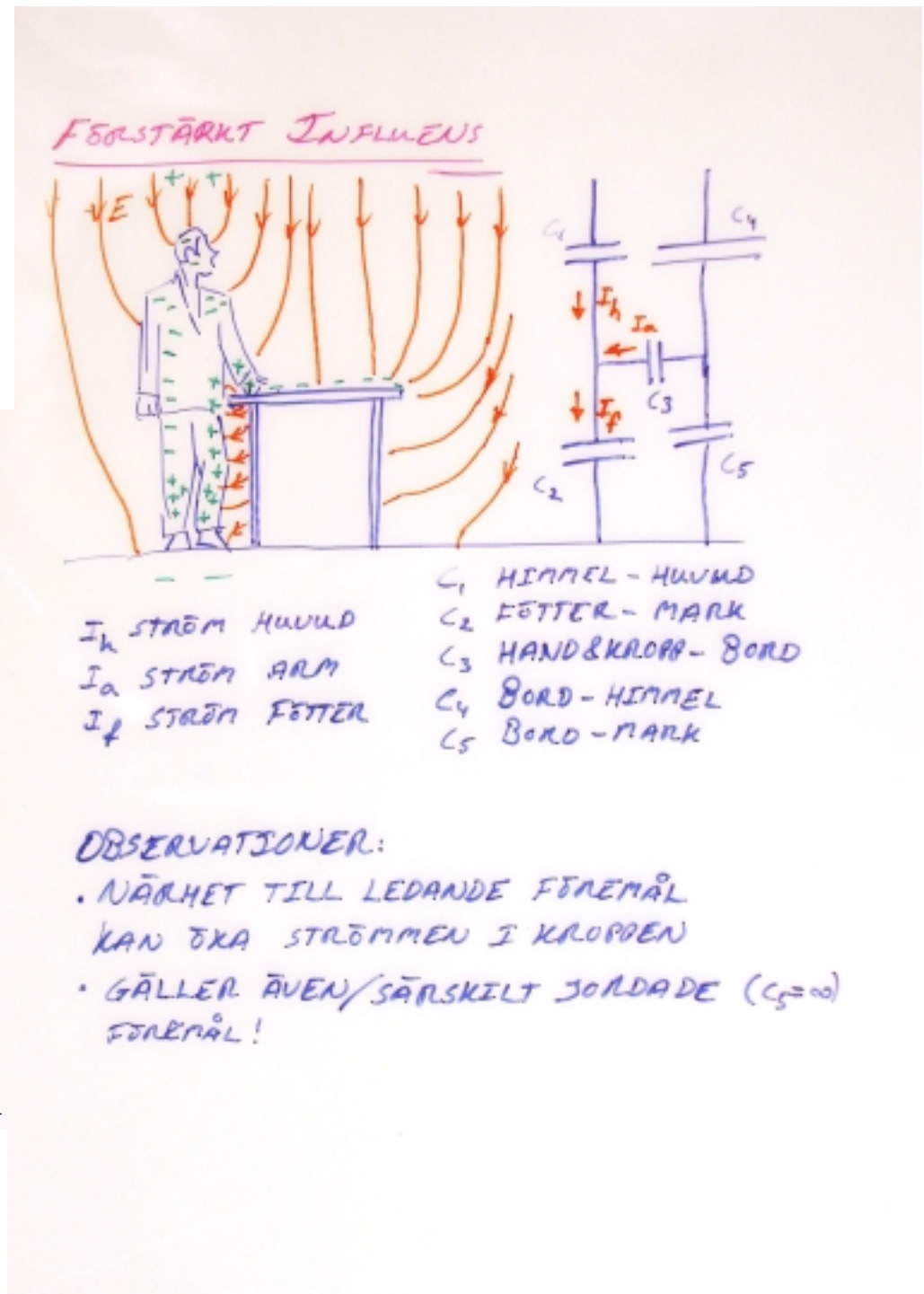
Elektriska fält

- DC (0 Hz)
fältkvarn
- 5-2000 Hz
- 2-400 kHz
- 0-1 GHz, närfält
- Kurvform
- Frekvensanalys
- skärmning
- jordning
- nätfrånkopplare
- slå av, dra ur

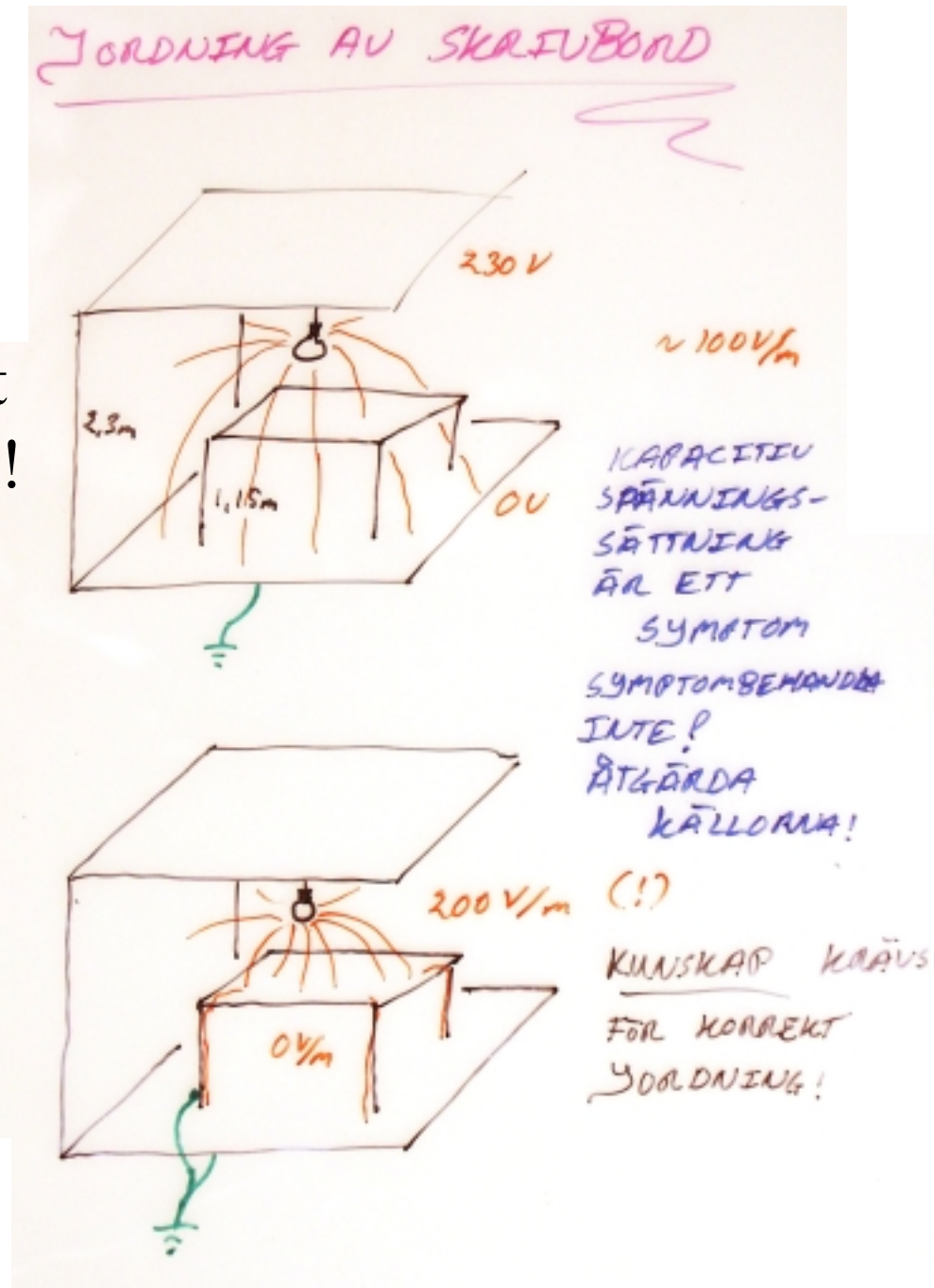
- Elektriska fält påverkas av alla ledande objekt (inkl. människan) som befinner sig i fältet.
- Laddningar förskjuts i ledande föremål, en ström går i föremålet.

- Mäter man på korta avstånd nära metallföremål luras man tro att elektriska fält är höga.
- Mäter man med skyddsjordat mätinstrument luras man att tro att fält kan ”jordas bort”.

- Jordning är ett mycket missuppfattat begrepp! ”jord” är inte ”mark”!
- Man kan inte jorda bort elektriska fält, de flyttas.
- Jordning är enbart ett specialfall av skärmningstopologi.

Avskärmning elektriska fält

- Skärmade kablar (EKLK, Noac, Elproman, Wasanflex m.fl.)
- Skärmade rörsystem, bl.a. Protec
- Jordade vägguttag.
- Dubbelpoliga strömbrytare.
- Dra ur sladdar, slå av.
- Flytta bort utrustning och lösa sladdar.
- Nätfrånkopplare.
- Skärmmrum, särskilt i flerbostadshus i trä.

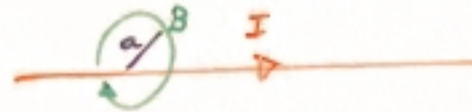
Magnetiska fält

- DC (0 Hz)
magnetometer
fluxgate
- 5-2000 Hz, 3-axligt
- 2-400 kHz, 3-axligt
- 0-1 GHz, 1-axel,
närfält
- övertonsanalys
- vagabonderande ström
- sugtransformator
- flänsisolering
- lastbalansering
- jordfelssökning
- ställverksmodifiering
- transformatorskärmning
- simulering, hus/område

- Magnetfält skapas av elektrisk ström. Resultierande magnetfält uppstår då returström går en annan väg och inte kompenserar fasströmmens magnetfält.

BIOT-SAVARTS LAG

$$* B = 0,2 \mu T \times \frac{I}{a}$$

MAGNETISK FLÖDESTÄTHET B PÅ AVSTÅNDET a FRÅN EN ENKELLEDARE MED STRÖMMEN I

FÅS SOM $B = 0,2 \frac{I}{a}$, B [μT], I [A], a [m]

* "GRÄNSEN" $0,2 \mu T$ NÅS ALLTSÅ PÅ $1m$ FRÅN EN LEDARE MED $1A$ SUMMASTRÖM.

FOR $5A$ $\Rightarrow$ $B = 1 \mu T$ PÅ $1m$
 $0,5$ PÅ $2m$
 $0,2$ PÅ $5m$
 $0,02$ PÅ $50m$

LÄRDOM:

FOR ATT KLARA MÅLET $< 0,2 \mu T$

FÅR DET EJ FINNAS "ENKELLEDARE" ?

- Egen transformator krävs för att få ett fungerande femledarsystem!
- Få femledarsystem fungerar som tänkt.
- Endast aktuellt för nybyggnation, främst i nya områden.

5-LEDARSYSTEM?

3 FASER L1, L2, L3
NOLLA N
SKYDDSJORD PE

ALLTID UT FRÅN GRUPPCENTRAL
IBLAND PÅ MATARKABLAR/SERVIS

4-LEDARSYSTEM

3 FASER L1, L2, L3
NOLLA & SKYDDSJORD PE, N

MEN ÄNDÅ 5 LEDARE L1, L2, L3, PE, N
UT FRÅN GRUPPCENTRAL

Reducera vagabonderande ström

- Inför femledarsystem i distributionsnätet, samt i hus.
- Ingående rör (KV, FV, gas etc.) förses med plastpackning.
- Kontrollera skruvförband (nollan).
- Minska övertonshalten.
- Undvik strömslingor (trappkoppling).
- Blanda inte vanlig el, datasäker el, reservkraft.
- Jorda inte i onödan. Strikt trädstruktur utan slingor!
- Sugtransformator.
- Isolationstransformator

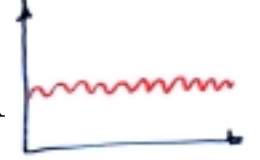
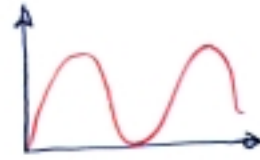
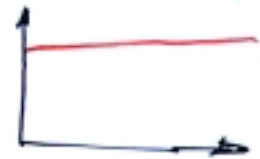
Radiofrekventa fält

- spektrumanalysator
analog 1-1200 MHz
digital 0,1-3000 MHz
- E-fält
- H-fält
- demodulator
0-2000 MHz
0,8-2500 MHz
- Avsiktliga sändare
FM, TV, GSM, 3G
- Störningar
Luftburet
Ledningsburet
- Beräkningar
simuleringar
- skärmrum, EMC

- Överförd energi (induktion) i ett fält beror på tidsderivatan av fältet (frekvensinnehållet).
- Skarpa transienter och högfrekventa fält är mer energirika.

FÄLTSTYRKA KONTRA TIDSDERIVATA

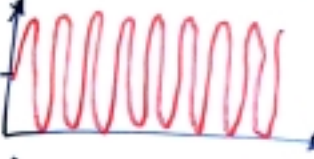
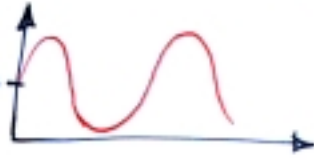
FÄLT μT $\frac{V}{m}$

LÅG DERIVATA
(LUTNING)

INDUKTION $\frac{mT}{s}$ nA

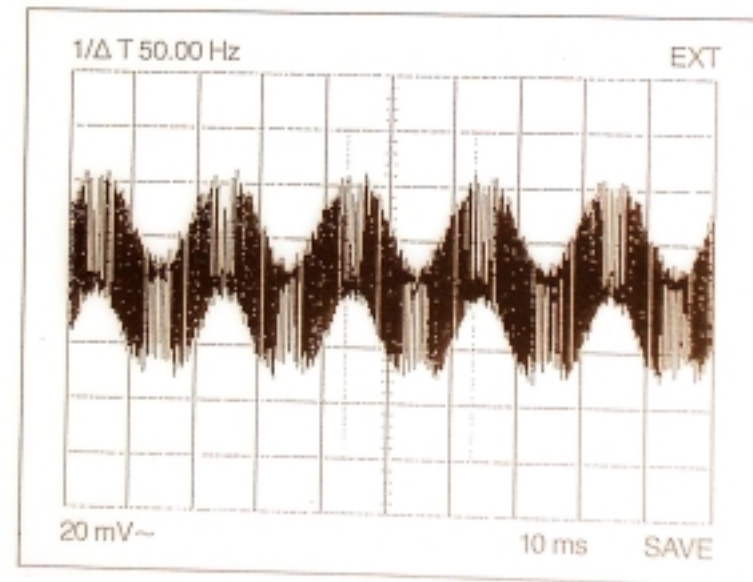
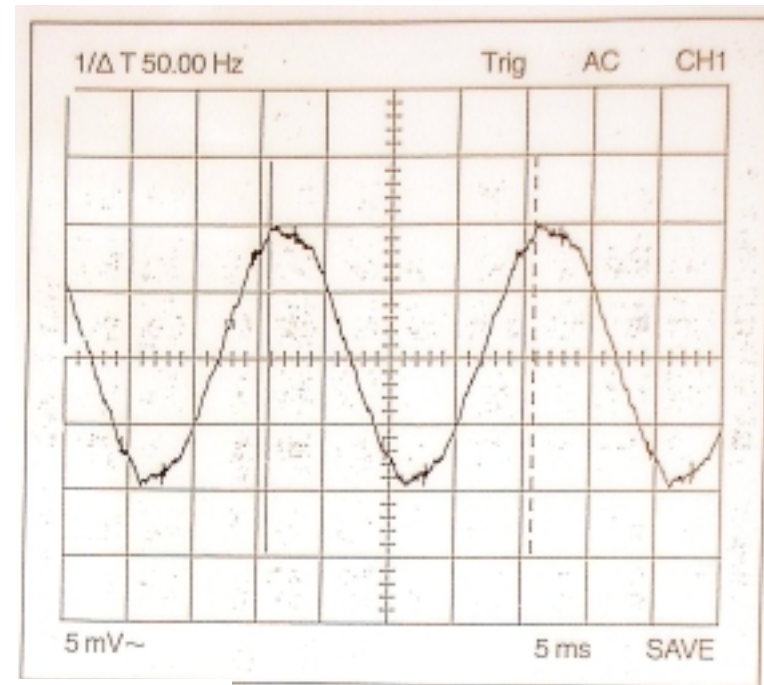

HÖG DERIVATA

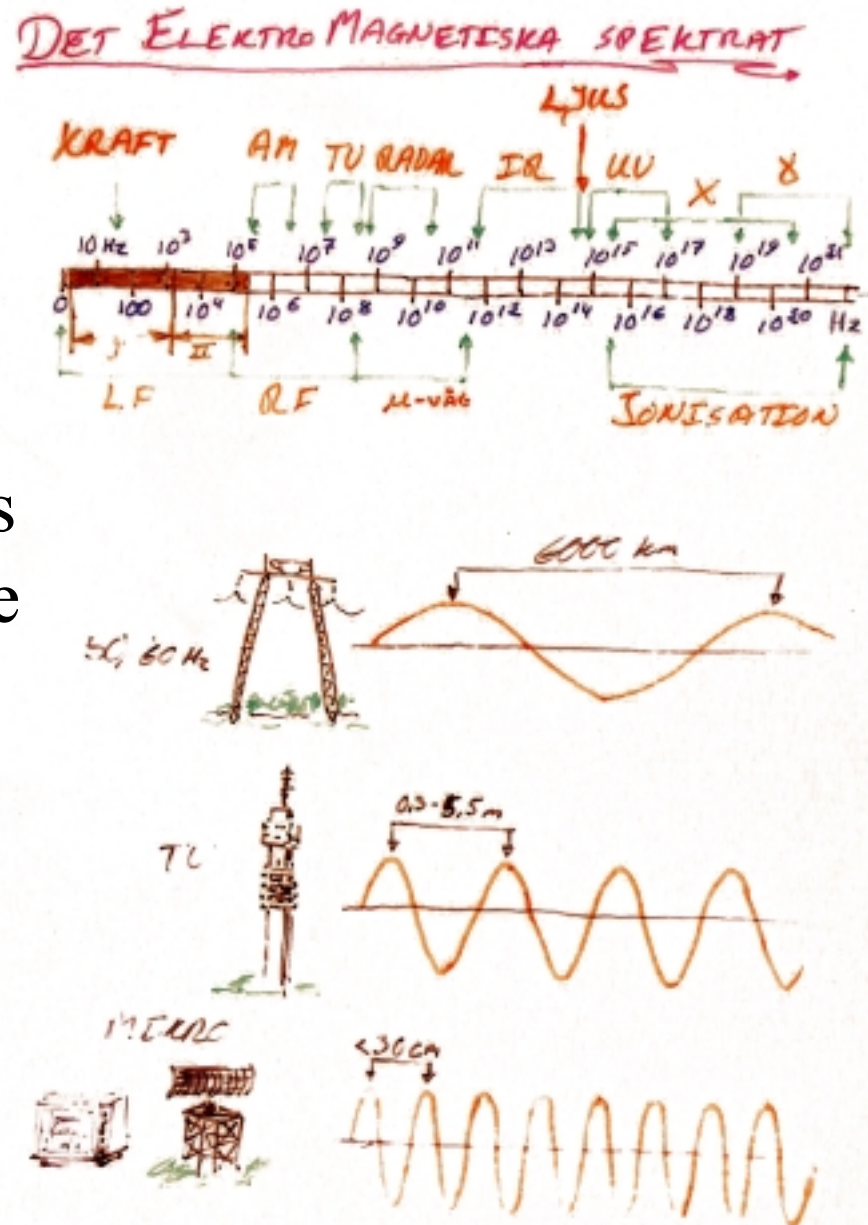

- Samma hus har idag helt annorlunda karaktär på fälten än för bara 20 år sedan!
- Andelen högfrekvent brus och transienter har ökat kraftigt.
- Överförda energin i fälten har därmed ökat

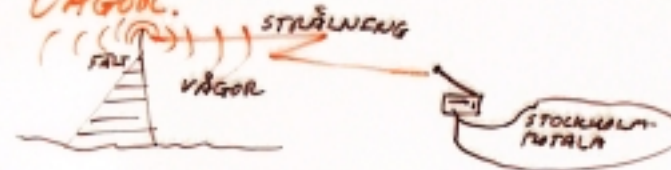
- Radiofrekventa fält och mikrovågor kallas även icke-joniserande elektromagnetisk strålning.

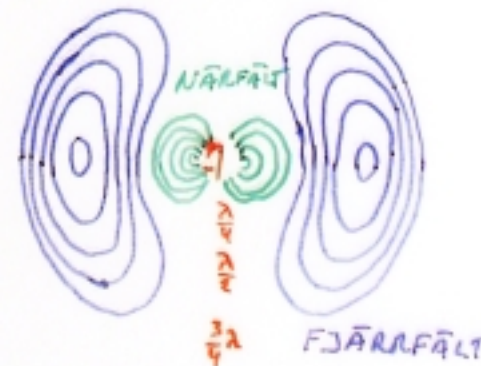
- I närhet av sändare mäts elektriska och magnetiska fält, på avstånd elektromagnetisk strålning/våg.

FÄLT OCH/STRÅLNING

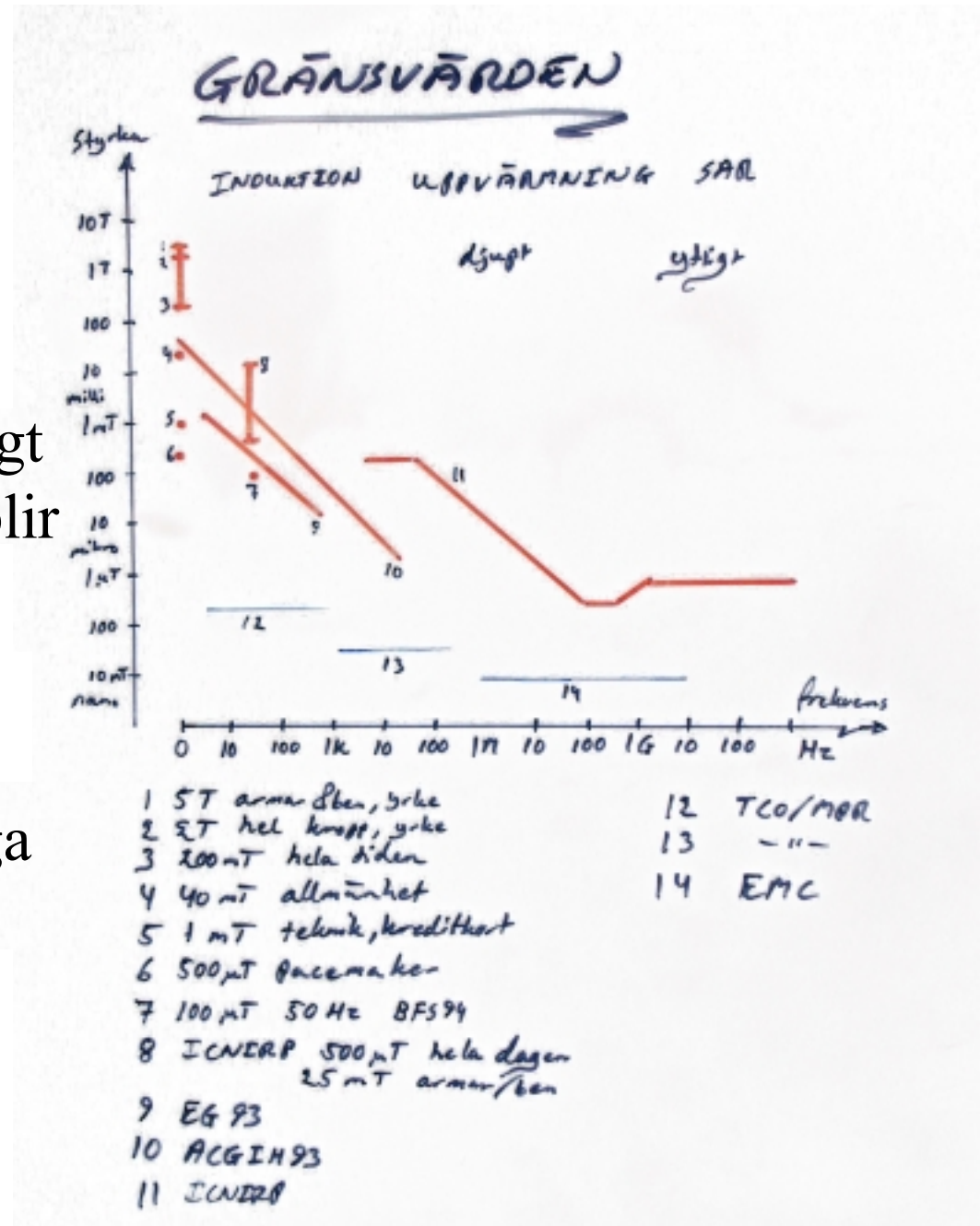
- * DEF. STRÅLNING ÄR UTSÄNDANDE OCH ÖVERFÖRING AV ENERGI I FORM AV PARTIKLAR ELLER VÅGOR.

- * ETT FÄLT I SIG ÖVERFÖR INGEN ENERGI, ENDAST TIDSDERIVATAN AV FÄLLET GER DET.
- * FÖR ATT KALLAS STRÅLNING MÅSTE FÄLLET HA LÄMNAT KÄLLAN!
- * DVS, ETT (RMS) MEDELVÄRDE AV FÄLTETS STYRKA ÄR INTE ETT MÅTT PÅ STRÅLNING! DET ÄR DÄREMOT TIDSDERIVATAN (INDUCERAD STRÖM ELLER FÖRSKUTNINGSTRÖM).
- * ANTENN

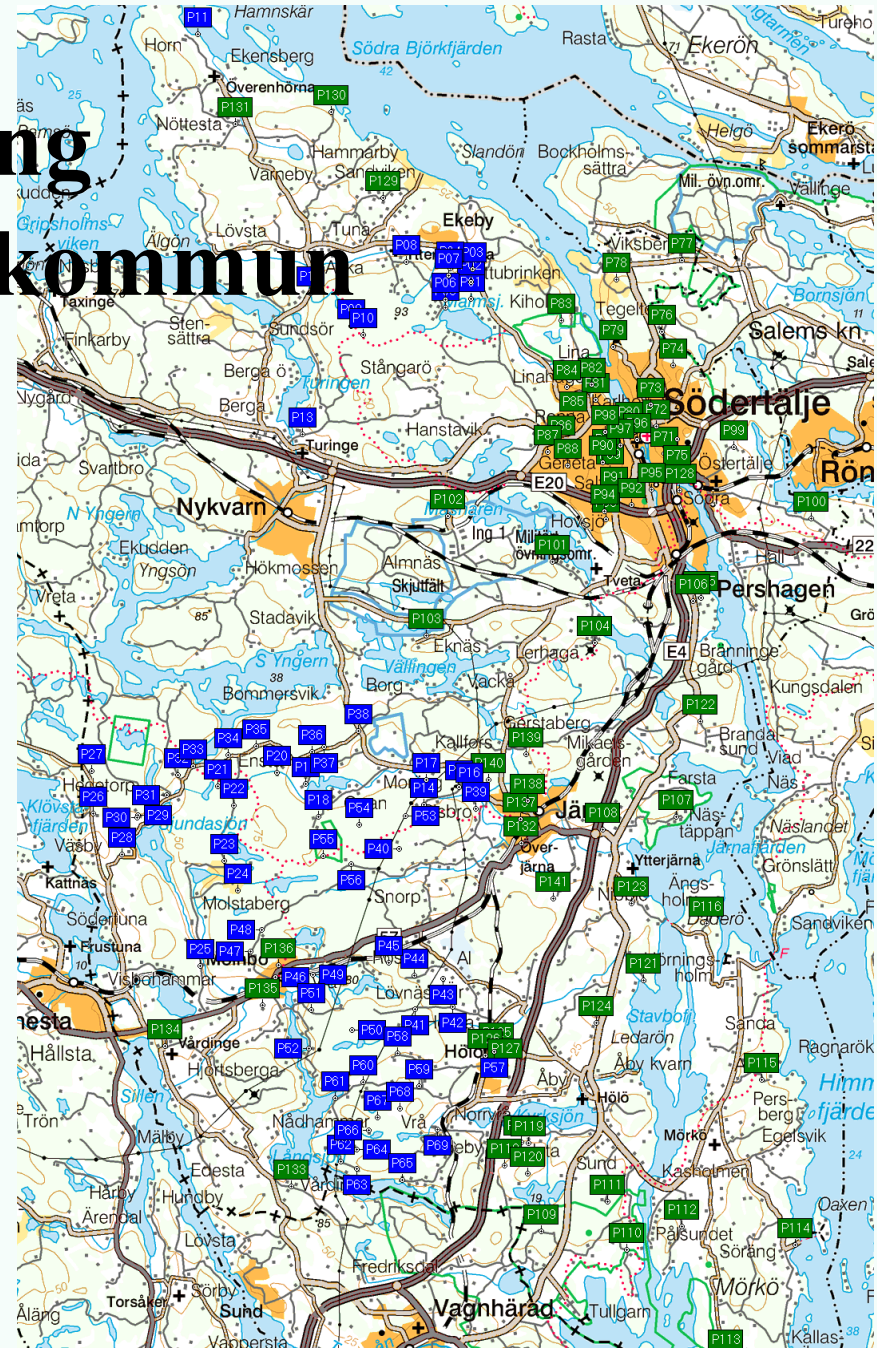
- Gränsvärden sätts enligt etablerad konsensus, blir ekonomisk/teknisk/politisk kompromiss.
- Gränsvärden skyddar mot muskelkramp (låga frekvenser) samt mot akuta värmeskador (radiofrekvens).
- Inget skydd mot långtidseffekter etc.

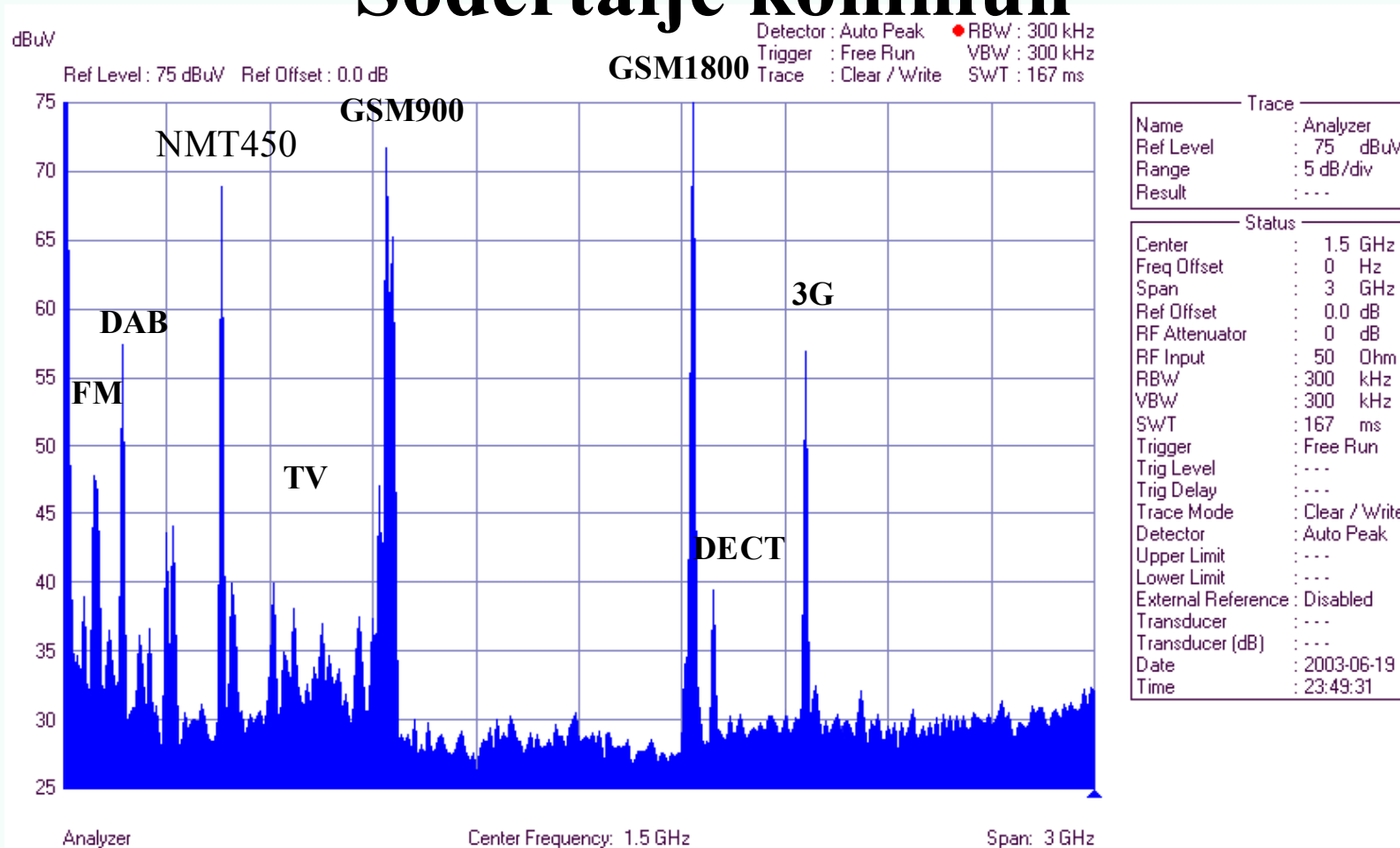
Kartläggning Södertälje kommun

- Spektrumanalysator
>20 mätningar/punkt
- Totalt 141 punkter!
dvs. >3200 mätningar
- Blåa - orörda områden
- Gröna - tätort/övrigt
- Mars-Juli 2003

P106, Pershagen

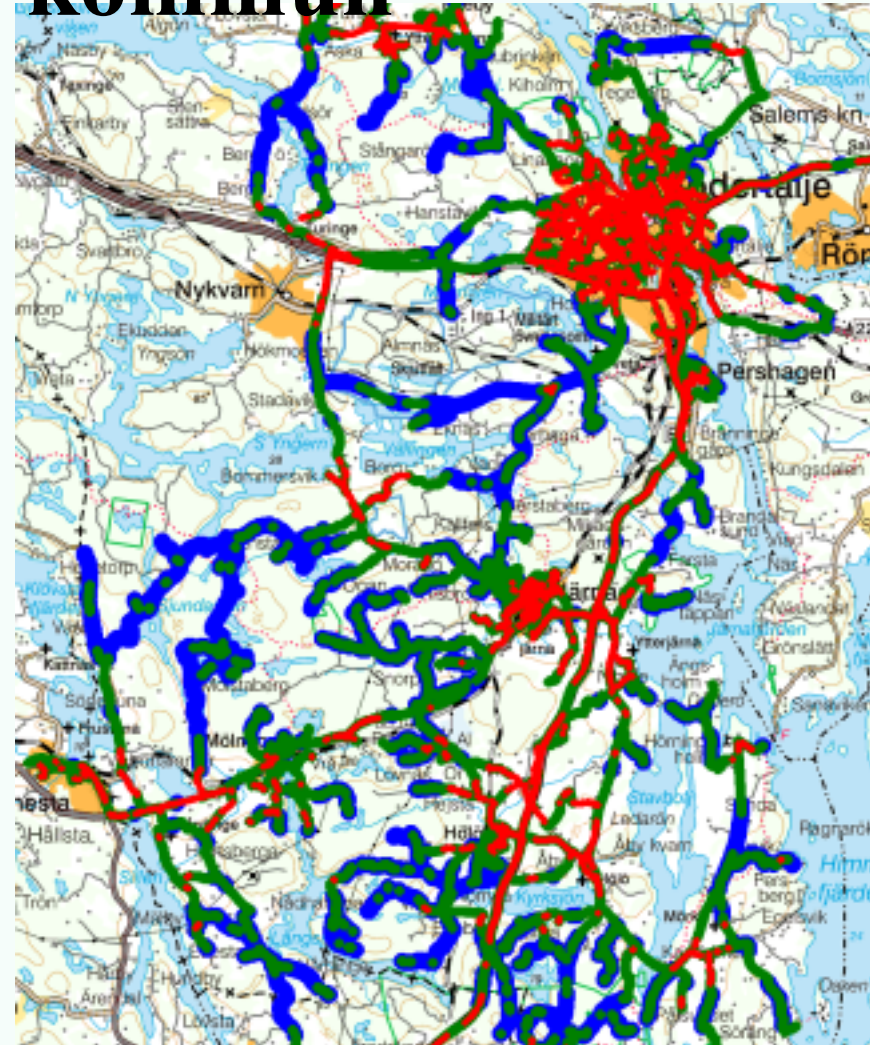
Södertälje kommun

Mätning av GSM nätet

Södertälje kommun

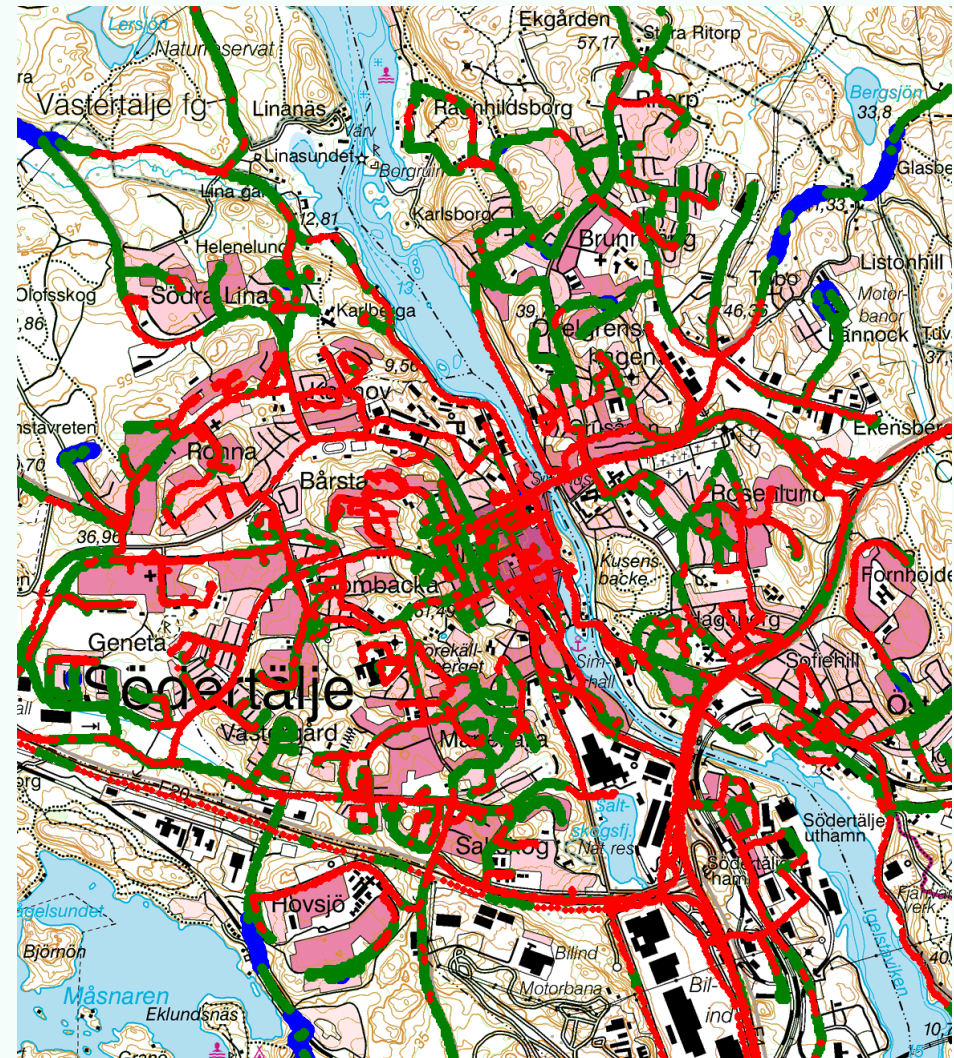
- Mätning av GSM nätet
GSM900 & GSM1800
- Alla vägar/gator
- 207 045 mätpunkter
- Blått < -75 dBm
- Grönt < -55 dBm
- Rött > -55 dBm

GSM Södertälje stad

- Mobiltelefoni är en avsiktlig exponering av människor för mikrovågor.
- Tätort, fler basstationer, högre fältstyrka/strålning

GSM dominerar även i orörda områden.

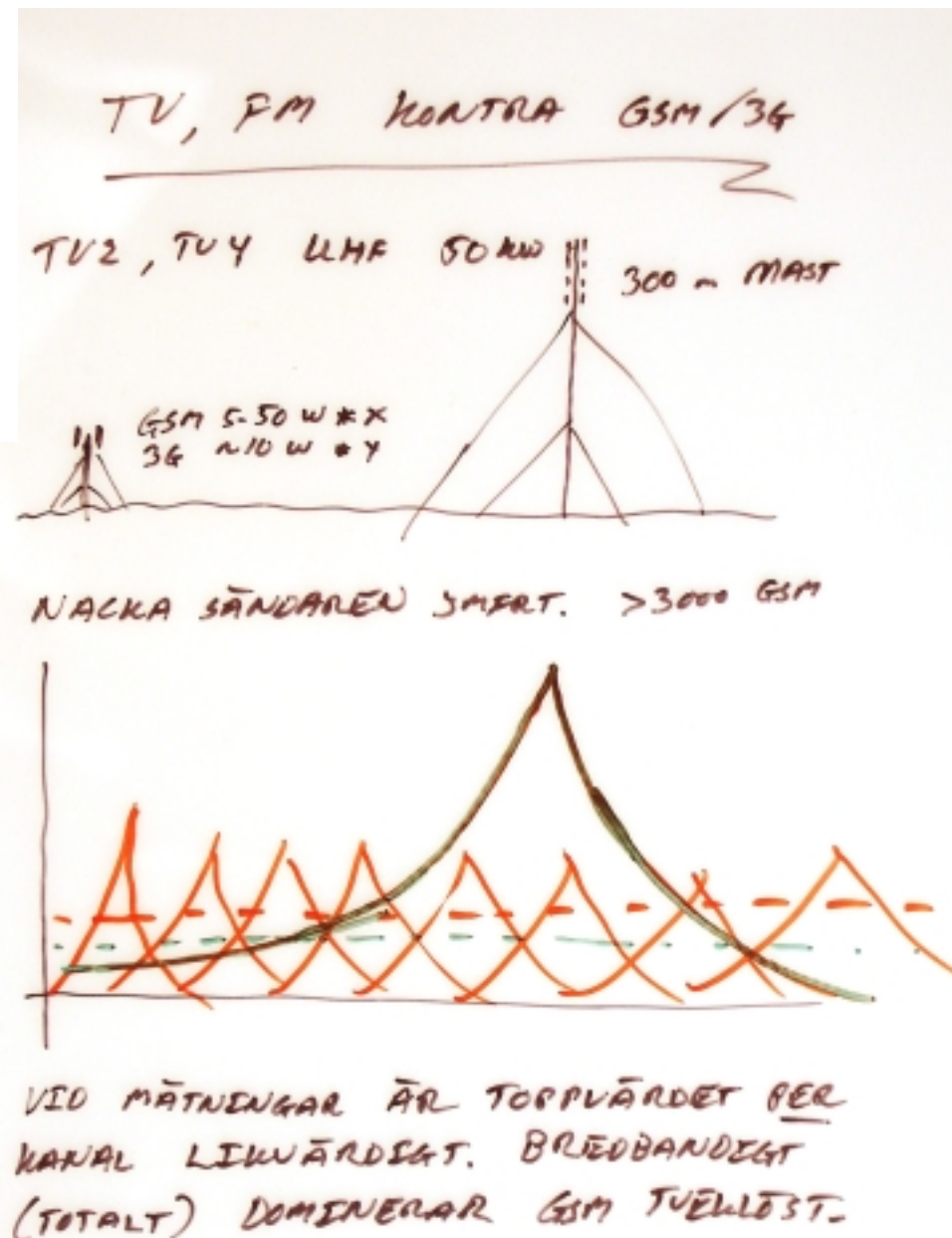
Södertälje kommun

Om man ställer sig frågan vilken sändartyp som
dominerar toppvärdet så fås:

Typ	FM	PSÖK	DAB	NMT450	TV	GSM900	GSM1800	DECT	3G	ISM
Antal	16	6	11	1	5	25	0	2	9	0
Procent	23%	9%	16%	1%	7%	36%	0%	3%	13%	0%

GSM900 dominerar alltså i 36% av 69 punkter tagna
i ”opåverkade områden”. Det är fullständigt klart
att siffran är väsentligt högre i tätort.

- Det finns ca 41 TV sändare i landet på dryga 40 000 watt, oftast på landsbygd. Yttäckande.
- Basstationer för GSM/3G är svaga <100 W men många och tät. Täcker befolkningstäthet.

GSM kartläggning Lidköpings kommun

- Mätning av GSM nätet
GSM900 & GSM1800
- Alla vägar/gator
- 193 696 mätpunkter
- Blått < -75 dBm
- Grönt < -55 dBm
- Rött > -55 dBm

Lidköpings kommun

Mätpunkter

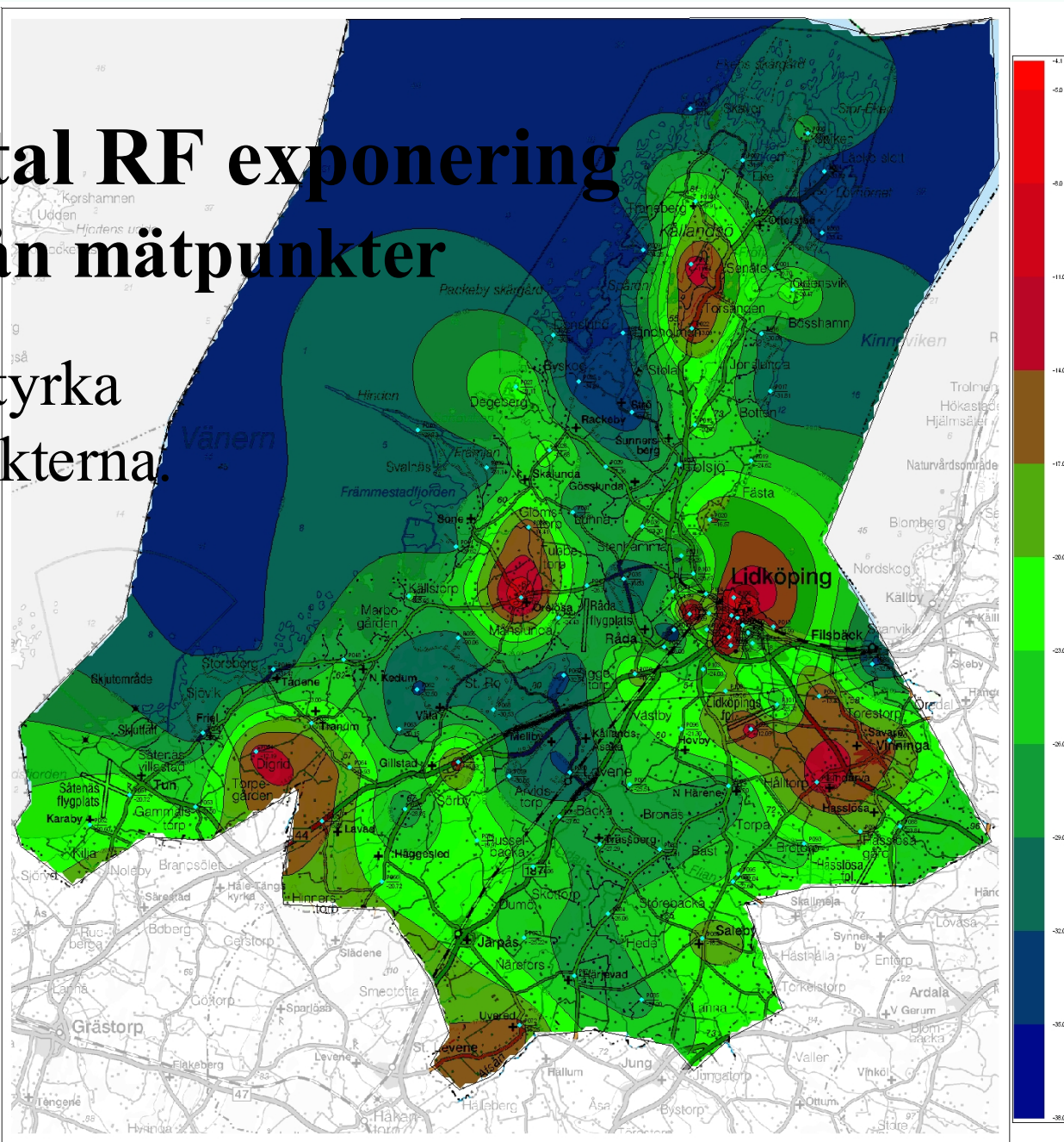
- Spektrumanalysator
42 mätningar/punkt
- Totalt 103 punkter!
dvs. 4326 mätningar
- Aug-Sep 2003

Total RF exponering Lidköping, från mätpunkter

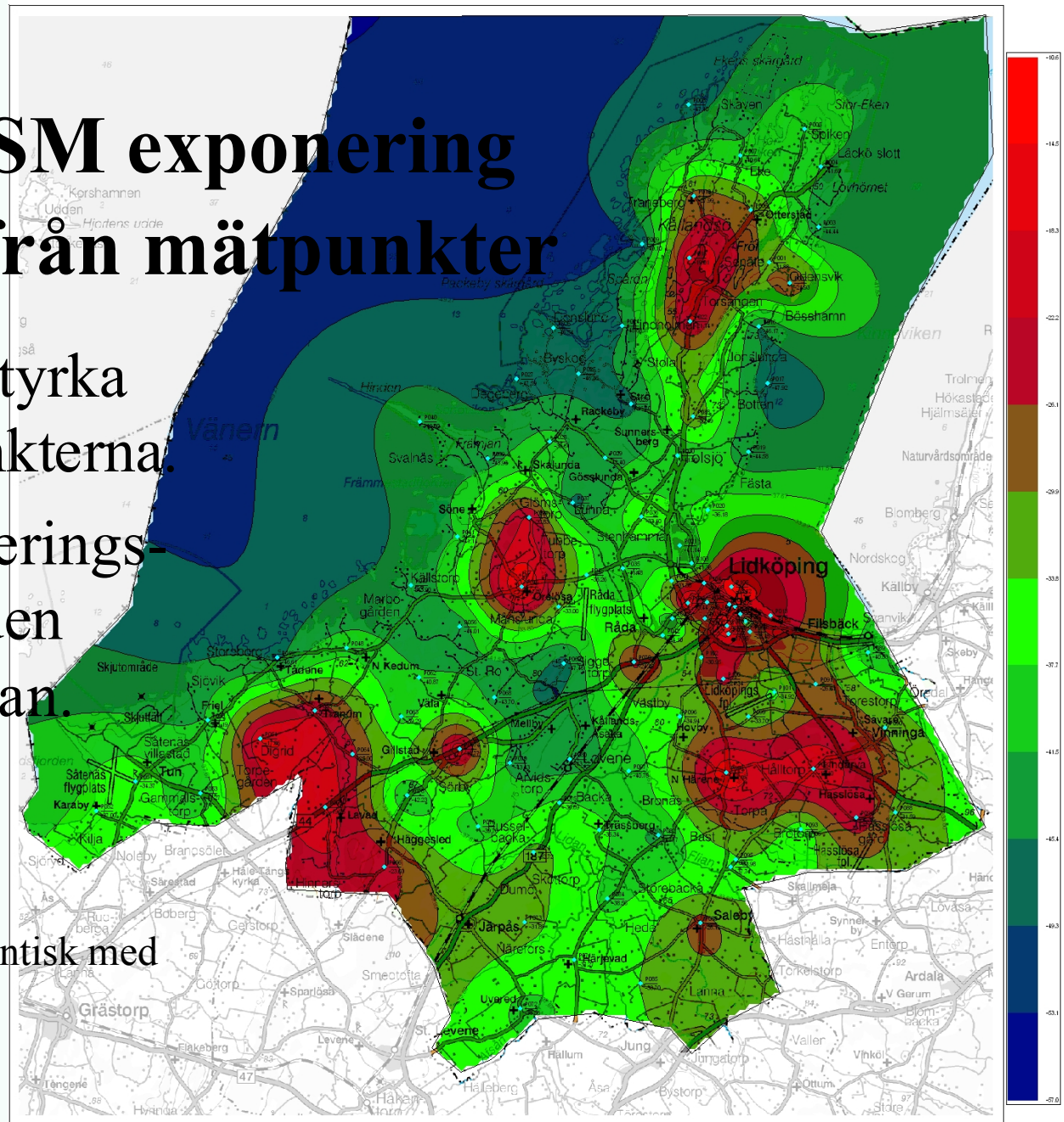
- Beräknad fältstyrka utifrån mätpunkterna.

GSM exponering

Lidköping, från mätpunkter

- Beräknad fältstyrka utifrån mätpunkterna.
- Samma exponeringsmönster som den totala fältstyrkan.
- Obs! Färgskalan ej identisk med föregående bild.

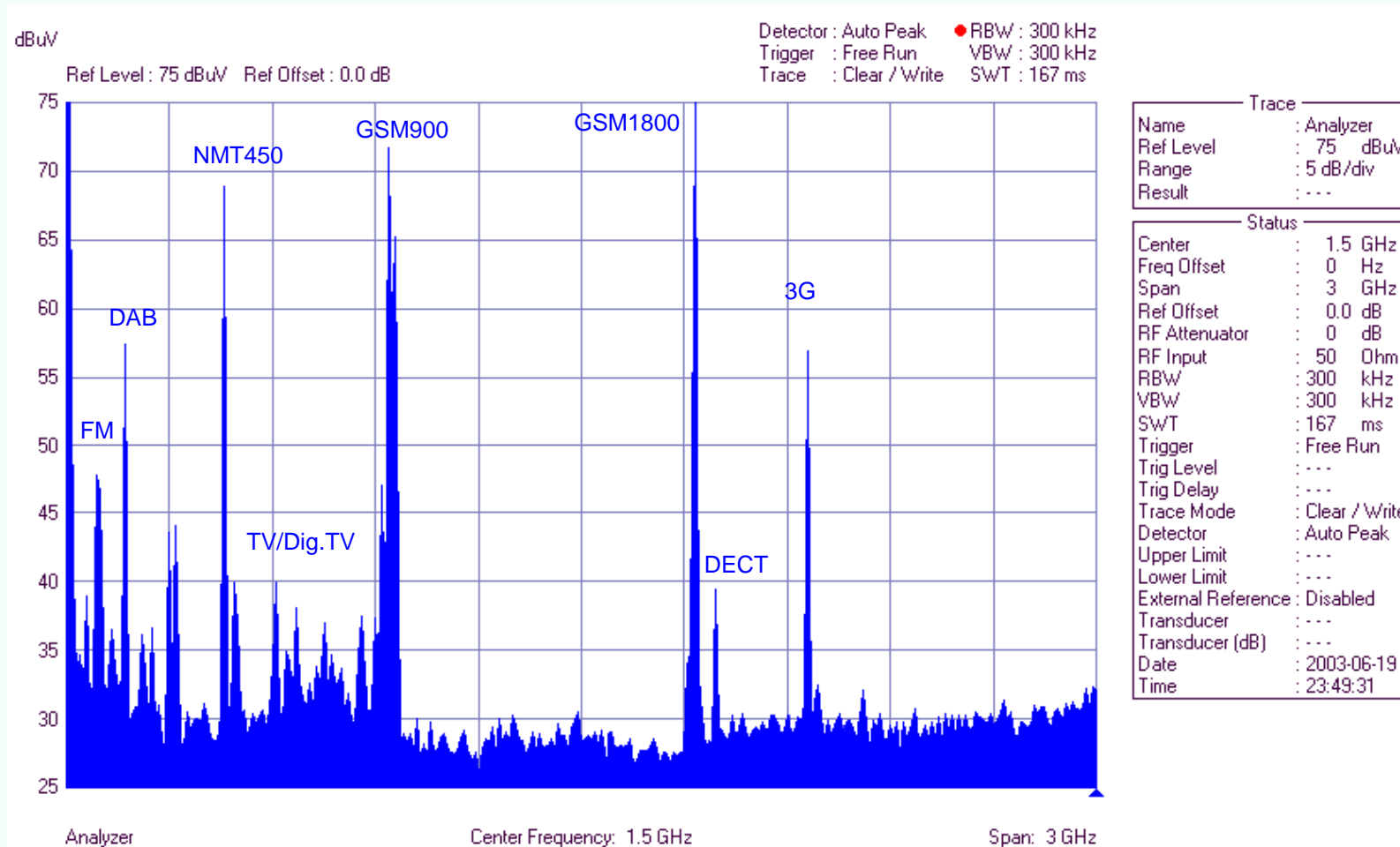

Påståenden

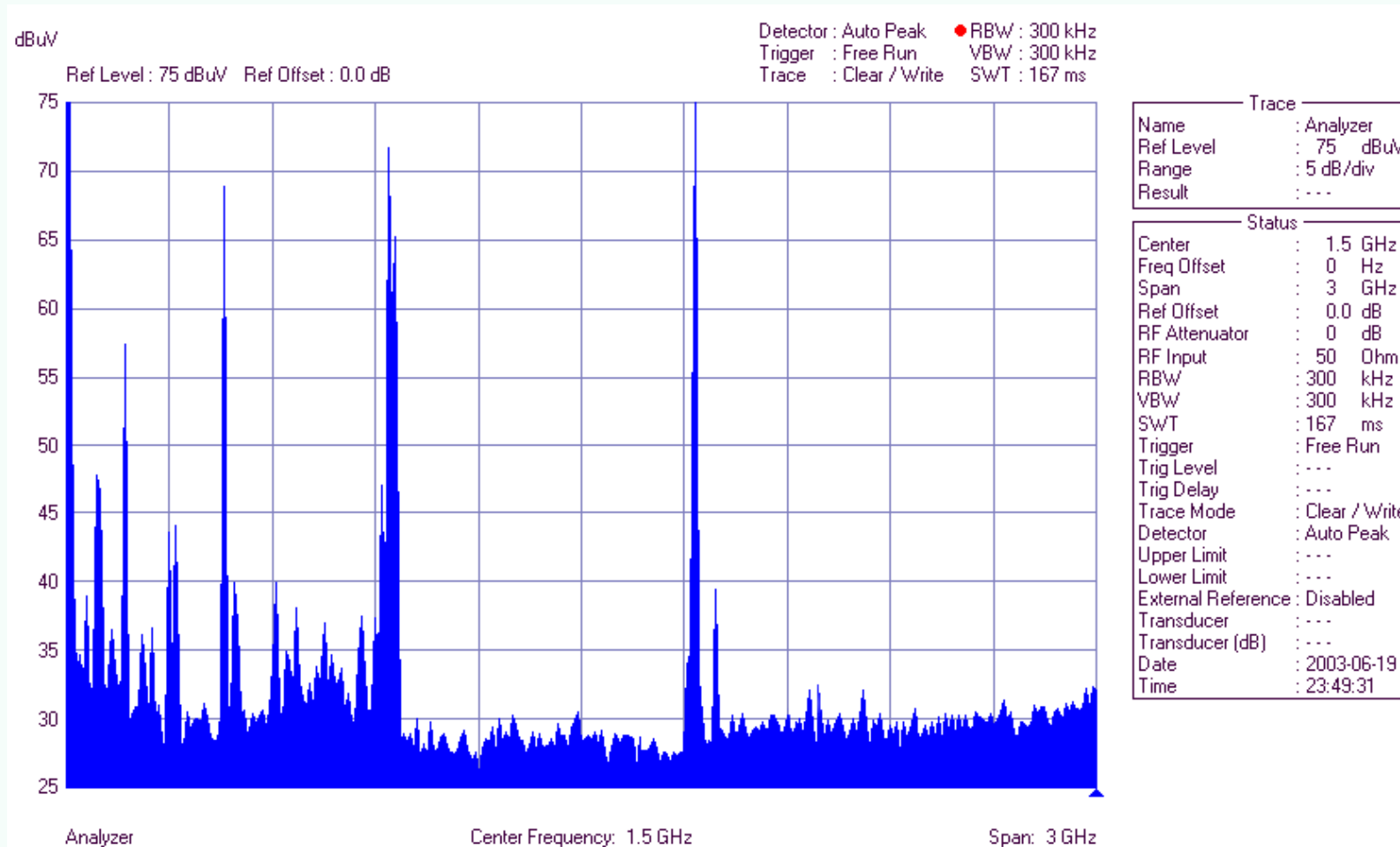
- SSI, Mjönes: ”Vi har haft radiofrekvent strålning i över hundra år”, Adelsö 030626
- SSI, Gert Anger, ”Långt under gällande gränsvärden. Sänder med försumbar effekt jämfört med teve och FM sändare”, P1, 021219.
- Inte korrekt, snarare 70 år eller mindre. Den största ökningen av radiofrekvens har skett efter 1980.
- Nivåerna skall ALLTID ligga under gränsvärdet! Sändareffekt är missvisande; många sändare nära befolkningen gör att GSM dominerar över FM TV i verkliga mätningar.

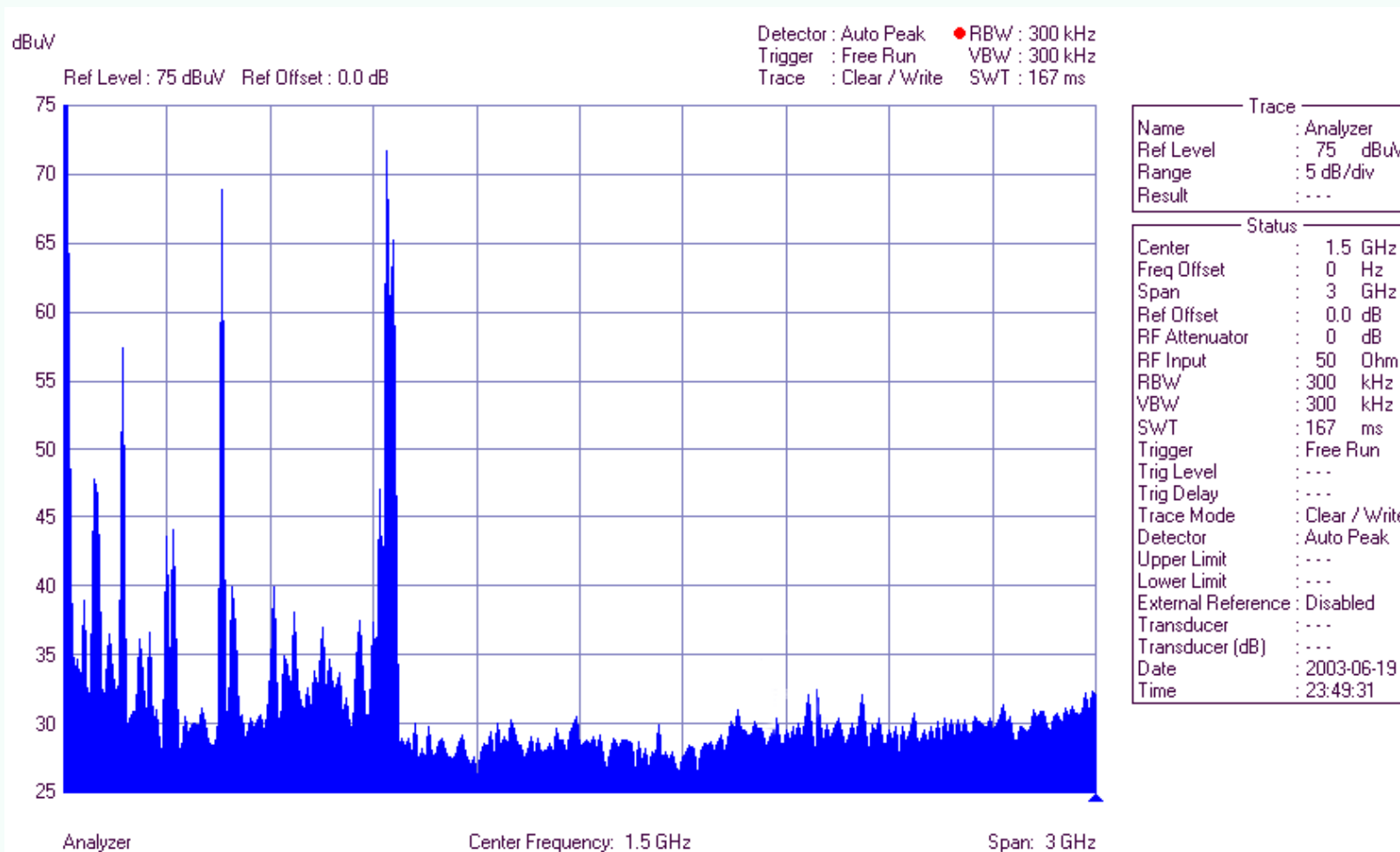
Radiospektra 2003

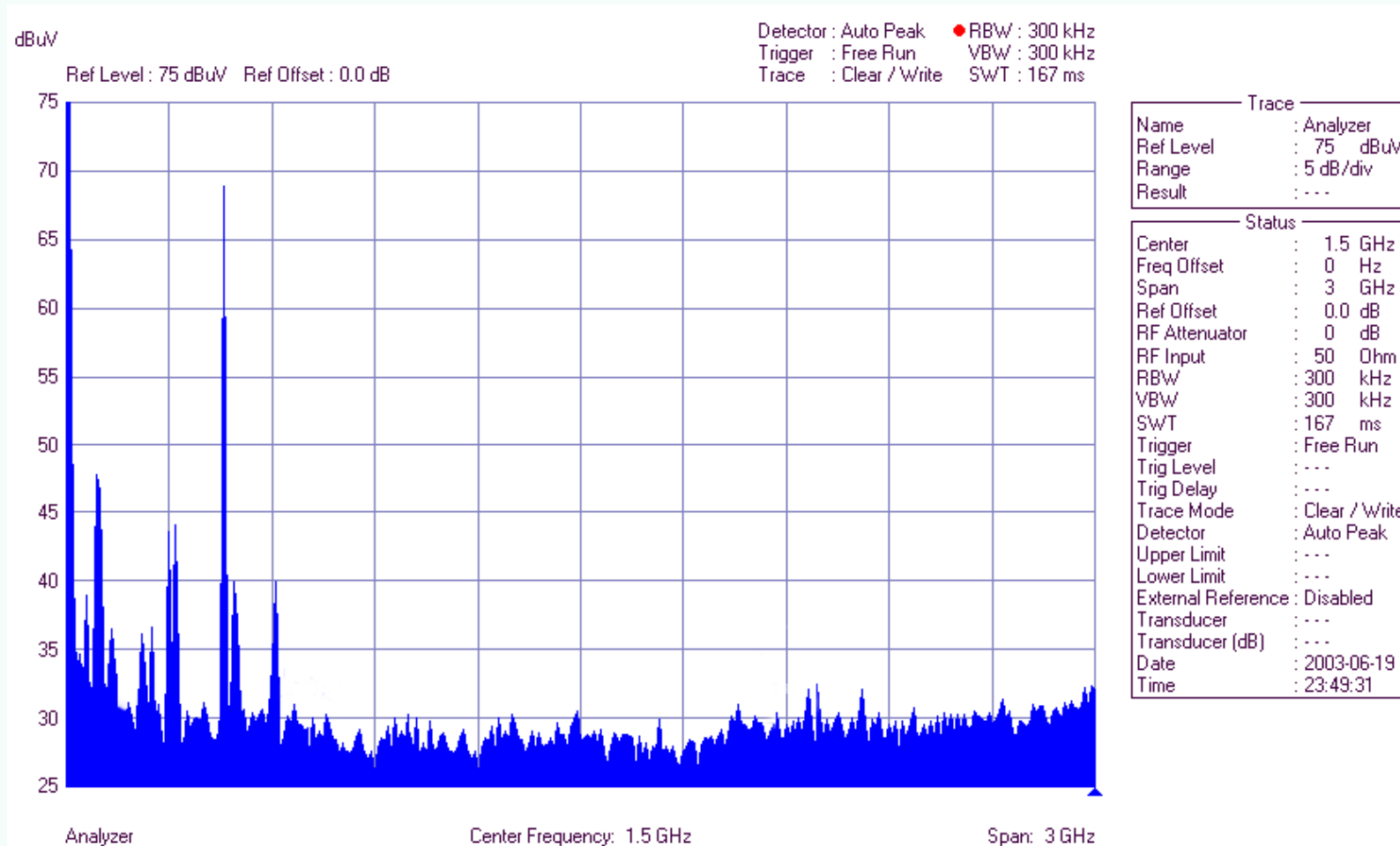
Radiospektra 2002

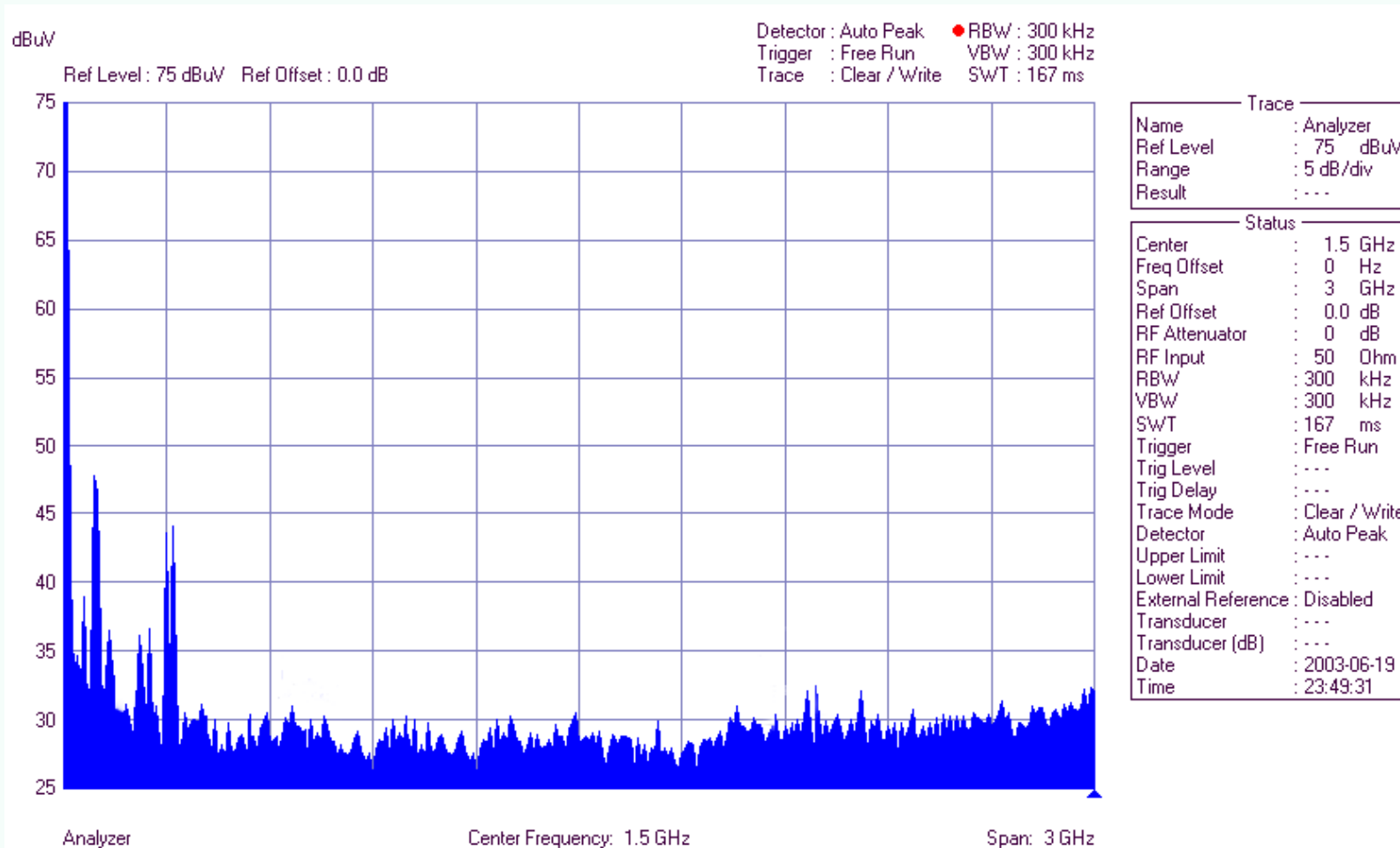
Radiospektra 1995

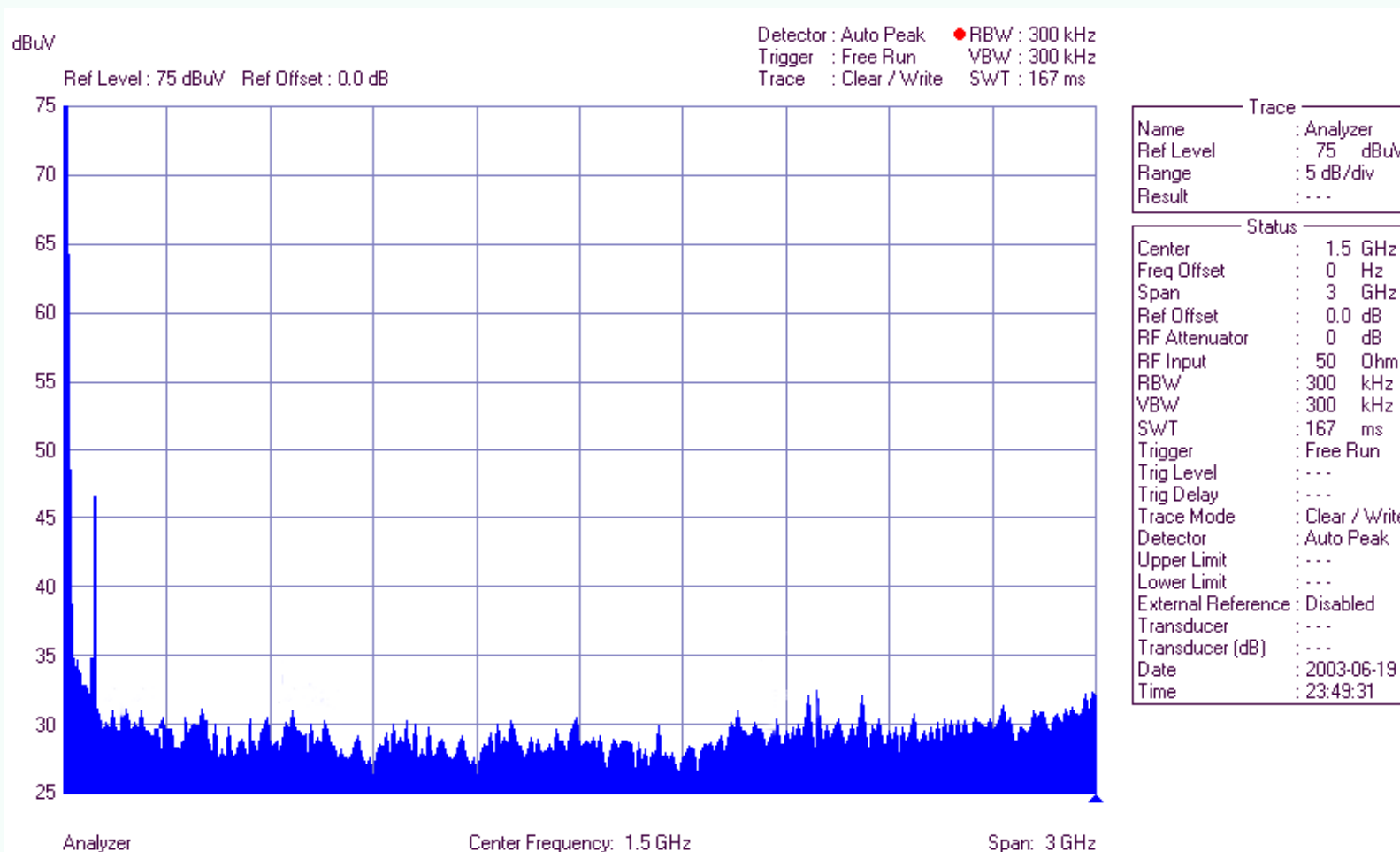
Radiospektra 1990

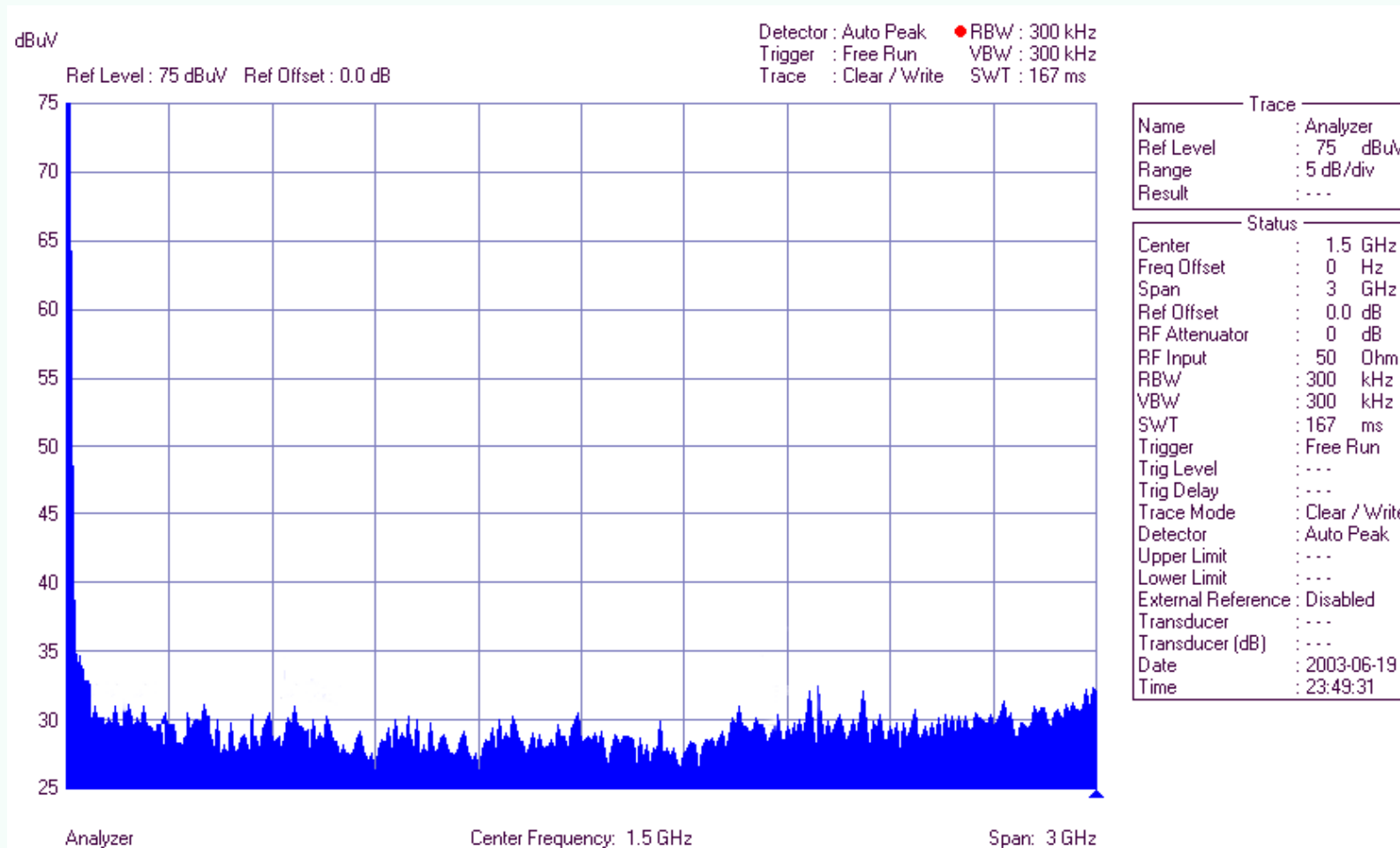
Radiospektra 1970

Radiospektra 1960

Radiospektra 1930

SSI påståenden

- SSI, Gösta Jonsson, ”Masterna för den nya mobiltelefonin ger låg strålning som ligger långt under alla gränsvärden. Det är inte möjligt att människor kan känna av den.” NSD 020119
- SSI, Lars-Erik Paulsson, ”... I princip hur många master som helst kan sättas upp utan att det påverkar allmänheten negativt”, DN okt. 2001

BEMI

BÄTTRE ELMILJÖ

www.bemi.se

info@bemi.se

fax 013-134700

tel. 013-74000